

4. Цифрові технології в дошкільній освіті. Методичні рекомендації для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету дошкільної освіти / Укладачі: Доценко С.О, Холтобіна О.У. Харків. Ч 1. 2022. 152 с.

УДК 37.018.1.042-053.4:796

Ковалевська Н. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Пасічніченко А.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ВПЛИВ БАТЬКІВ НА ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті розглянуто можливості реалізації програми, створеної для підвищення рівня обізнаності батьків з можливостями гри як провідного виду діяльності дітей дошкільного віку. Розкрито результати експериментального дослідження з підвищення рівня ігрової компетентності дітей дошкільного віку.*

***Ключові слова:** гра, ігрова компетентність, ігрова діяльність, діти дошкільного віку, батьки.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до нормативних документів, які регулюють процеси реформації та розвитку дошкільної освіти (Закон України про дошкільну освіту, Базовий компонент дошкільної освіти), важливим завданням розвитку дитини є розвиток у неї ігрової компетентності. Серед пріоритетних напрямів розвитку дошкільної освіти України відзначено, що в основу національного виховання мають бути покладені: принципи єдності сім'ї і дитячого садка та школи, наступності та спадкоємності поколінь; прищеплення поваги до батьків; організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу. Організована ігрова діяльність дошкільників посідає особливе місце у системі організованих освітніх впливів, оскільки власне ігрова діяльність є провідною упродовж усього дошкільного віку. В межах саме ігрової діяльності відбуваються найважливіші зміни у дитячій психіці: виникають визначальні для успішного розвитку новоутворення, максимально виявляються психічні властивості й процеси, розвиваються ключові риси характеру, започатковуються базові особистісні якості, відбувається становлення образу «Я». Ігрова діяльність дошкільників є основою виникнення інших специфічних видів дитячої діяльності, які пізніше відокремлюються від гри і

набувають самостійного виявлення, значення, наприклад, праця, учіння, художня творчість.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що проблемою ігрової діяльності у розвитку, навчанні та вихованні дітей займалися О. Безсонова, Н. Гавриш, Т. Піроженко, М. Савченко. Л. Артемова, Н. Кудикіна, В. Менджирицька досліджували різні аспекти керівництва ігровою діяльністю. Особливості впливу батьків на ігрову діяльність були у фокусі наукового інтересу Т. Завязун, І. Карабєєва, Т. Піроженко.

Мета статті – висвітлити роль батьків у процесі формування ігрової компетентності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Узагальнення ідей сучасних науковців щодо визначення поняття компетентність дає підстави його трактувати як «досвідченість особистості у певній галузі соціальної діяльності, що ґрунтується на відповідних знаннях, уміннях і навичках, підкріплюється мотивами діяльності і забезпечує здатність здійснювати цю діяльність на високому рівні» [1].

В останній редакції Базового компоненту дошкільної освіти чітко визначено зміст поняття: «ігрова компетентність – це здатність дитини до вільної емоційно насиченої спонтанної активності з власної ініціативи, у якій реалізується можливість застосування наявних і засвоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі у житті дорослих шляхом реалізації інтересів у ігрових та рольових діях в узагальненій формі. Так, відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти ігрова компетенція передбачає: обізнаність із різними видами іграшок, здатність їх використовувати в самостійних іграх; здатність організовувати різні види ігор (рухливі, народні, ігри з правилами, сюжетно-рольові тощо) відповідно до їх структури (уявлювана ігрова ситуація, ігрова роль, ігрові правила); здатність реалізовувати власні ігрові задуми; здатність дотримуватись ігрового партнерства та рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування у процесі гри [3, с. 67].

Вплив родини на формування ігрової компетентності надзвичайно важливий. Саме у сім'ї, у грі виховання переходить у самовиховання. У грі будуються відносини між батьками і дитиною, формуються певні вміння внаслідок відігрівання певних ролей. Рольовою грою діти оволодівають на практиці раннього дитинства, на третьому році життя. Про те, гра не виникає не звідки. Для її появи є необхідним наявність різноманітних вражень у дитини від навколишнього оточення. Найголовнішим є виховний вплив дорослих. Саме цілеспрямоване спілкування дітей з дорослими є визначеним в оволодінні ними новими видами діяльності, як то – рольова гра. В разі

відсутності керування з боку дорослих жодна іграшка (скільки б їх не було) не стимулює розвитку рольової гри.

Для того, аби діти розпочали гру, вміння просто здійснювати будь-які дії, недостатньо. Потрібно, аби у дітей виникло певне емоційне ставлення до героя, якого виконуватиме його сюжетна іграшка. Це важливо, тому що вже на самих початкових етапах свого виникнення гра має емоційне ставлення до об'єкту дії. Українські та зарубіжні психологи звертають увагу на те, що дитячі ігри походять від ігор, в основі яких є діяльність людей до ігор, які відображають відносини між людьми і, нарешті, до ігор, в основі яких знаходяться підкорення правилам суспільної поведінки та відносин між людьми [2, с. 62].

Розглянемо підходи до розвитку ігрової компетентності, які були запропоновані науковцями. Так, Н. Максимів, О. Корнеєва, О. Савчук розглядали розвиток гри через розвиток реальних взаємовідносин дітей. Роль батьків має змінюватись в залежності від рівня розвитку відносин: якщо на етапі індивідуальних ігор дорослий розвиває інтерес до однолітків, бажання включатися в спільну діяльність, то на етапі спільних ігор сприяє засвоєнню дошкільниками норм поведінки і формуванню моральних ставлень [4; 6; 7].

Підхід, запропонований М. Шуть, полягає у впливі батьків на зміст гри, а саме: вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація ігрових образів. Керівництво грою може здійснюватися як за допомогою прямих, так і опосередкованих методів. Непряме керівництво грою передбачає збагачення знань і вражень про суспільне життя, оновлення ігрового середовища, організацію образотворчої, трудової, конструктивної діяльності, яка може підштовхнути до гри. Прямі прийоми керівництва передбачають рольову участь батьків у грі, роз'яснення, допомогу, пораду в процесі гри, пропозицію нового сюжету тощо. Прямі прийоми керівництва все ж повинні забезпечувати самостійність дітей у грі [8, с. 13].

Підхід, що передбачає формування гри як діяльності, був запропонований С. Михальською. Основна увага приділяється формуванню способів ігрової діяльності, які дозволять дитині реалізувати будь-який сюжет. Основними принципами були такі: - для того, щоб діти опанували ігровими вміннями, батькам слід грати разом з ними; - починаючи з раннього віку і далі, на кожному етапі дошкільного дитинства, при формуванні у дитини ігрових умінь необхідно орієнтувати її на взаємодію з партнером-однолітком; - необхідно вчити дітей способам узгодження дій з партнерами; - батьки, граючи разом з дітьми протягом усього дошкільного періоду, повинні на кожному з його етапів розгортати гру таким чином, щоб дитина

«відкривала» і засвоювала специфічні, більш складні способи побудови того чи іншого виду гри [5, с. 22].

У рамках нашого дослідження актуалізуємо організаційно-педагогічні умови оптимізації впливу батьків на процес формування ігрової компетентності дітей старшого дошкільного віку, серед них: створення емоціогенності ігрового середовища дитини у ЗДО та у родині; використання дидактичних ігор для розвитку ігрової компетентності та передумови формування навчальної діяльності дошкільників; максимальна консолідація педагогічного потенціалу діади «педагога-батьки» у розвитку ігрової компетентності вихованців

Унікальний виховний характер сім'ї виражається в тому, що тут відбувається інтенсивний контакт дитини з батьками та іншими дорослими членами родини. Теорія і практика розвитку ігрової компетентності дитини дошкільного віку доводить: для нормального розвитку дитини необхідно активне спілкування з соціально зрілими дорослими (вихователями, батьками). Діти, ізольовані від світу дорослих і найголовніше – від батьків, відстають у своєму розвитку». За силою, глибині свого специфічного впливу на дитину сім'я – найважливіший фактор, необхідна умова правильного розвитку і формування ігрової компетентності. Але для виховання повноцінної особистості дитині необхідно і дитяче співтовариство, яке він має у дошкільному закладі.

Нами була створена модель підвищення рівня ігрової компетентності дітей шляхом залучення батьків до організації ігрової діяльності.

Експериментальна перевірка ефективності розробленої технології здійснювалася нами у три етапи, відповідно до логіки проведення педагогічного експерименту.

На констатувальному етапі нами були визначені критерії сформованості ігрової компетентності дітей дошкільного віку(мотиваційний, когнітивний діяльнісний) їх показники та рівні її сформованості.

У процесі дослідження рівня сформованості ігрової компетентності дітей нами визначені такі показники мотиваційного, когнітивного та діяльнісного критеріїв: інтерес до ігрової діяльності, емоційне ставлення до гри, наявність улюблених сюжетів ігор та улюблених ролей; уміння створювати та реалізовувати ігрові задуми; знання та моральні уявлення, які відтворюють життєві враження у рольовій грі; сформованість знань про різні види ігрової діяльності, види ігор, у які можна пограти; знання дій у творчих іграх та у іграх з правилами; здатність самостійно обирати атрибути для гри; знання та можливість пояснити зміст сюжетно-рольових, конструкторсько-будівельних, дидактичних, словесних, настільно-друкованих,

рухливих, театралізованих ігор; самостійність та ініціативність в організації ігор та розгортання дітьми ігрового задуму і сюжету гри; творче відображення реальних і казкових ситуацій; взаємодіють з партнерами в ході гри та підкоряються правилам; інтерес до театралізованих ігор, вміння керувати своїми емоціями під час «програшу» у грі.

Окрім того ми провели дослідницьку експериментальну роботу з виявлення рівня залученості батьків до формування ігрової компетентності дітей. Нами були проведені анкетування батьків, бесіди з ними. В результаті аналізу даних виявлено, що лише 30% батьків розуміють значення ігрової діяльності для дітей дошкільного віку, обізнані з правилами організації ігрового розвивального середовища, орієнтуються в різноманітті ігор, мають уявлення про керівництво ігрової діяльності.

Після констатувального етапу експерименту з визначення рівня сформованості ігрової компетентності дітей дошкільного віку у експериментальній та контрольній групах нами були отримані такі результати (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Рівень сформованості ігрової компетентності дітей дошкільного віку
(констатувальний етап)**

Рівень	Критерії					
	контрольна група			експериментальна група		
	мотиваційний	когнітивний	діяльнісний	мотиваційний,	когнітивний	діяльнісний
Низький рівень	26	22	26	28	24	24
Середній рівень	42	44	39	43	45	41
Високий рівень	32	34	35	29	31	25

Таким чином, відсутність суттєвих розбіжностей у показниках сформованості рівня ігрової компетентності в експериментальній та контрольній групах дозволила нам перейти до впровадження технології у експериментальній групі.

Нами було розроблено програму залучення батьків до організації ігрової діяльності.

На формуальному етапі експерименту нами реалізовувалася програма роботи з батьками з метою підвищення рівня ігрової компетентності дітей (таблиця 2)

Таблиця 2

Програма роботи з батьками

№ п/п	Назва заходу	Форма проведення	Мета	Дата
1.	«Організація ігрової діяльності в	Семинар -	Розширити уявлення батьків про	3.11

	родині»	практикум	важливість створення сприятливих умов для розвитку ігрової діяльності в умовах сім'ї.	
2.	«Гра та іграшки»	Групова консультація	Розширити знання батьків про гру, як провідний вид діяльності дошкільника, сформувати знання про психолого-педагогічні вимоги до підбору іграшкового матеріалу	7.11
3.	Гра як засіб соціалізації дітей дошкільного віку	Онлайн-консультація	Сформувати уявлення про можливості соціалізації дітей дошкільного віку засобом ігрової діяльності	10.11
4	«Значення розвивальних ігор в розвитку дитини дошкільного віку»	Нетворкінг	Формування у батьків уявлень про роль гри у гармонійному розвитку дитини	14.11
5.	«Гра – головний засіб навчання і виховання дитини»	Бесіда-діалог	Ознайомлення батьків з різноманіттям дидактичних ігор, їх значенням	17.11
6.	«Ігри з ініціативи дорослого як засіб виховання, навчання і розвитку дітей»	бесіда	Ознайомлення батьків з принципами керівництва ігровою діяльністю	21.11
7.	«Організація ігрового середовища а)підбір і використання іграшок для дітей б) ігровий куточок вашої дитини	Індивідуальні консультації	Ознайомлення з принципами організації ігрового середовища дитини, його наповненням	24.11
8.	Граємо з дитиною всією родиною	Тематичні виставки Ігор, іграшок «Зимові фантазії»	Організація спільної діяльності батьків і дітей під час заходів	28.11

Після формувального етапу експерименту з визначення рівня сформованості ігрової компетентності дітей дошкільного віку у експериментальній та контрольній групах нами були отримані такі результати (Таблиця 3)

Таблиця 3

Рівень сформованості ігрової компетентності дітей дошкільного віку (контрольний етап)

Рівень	Критерії					
	контрольна група			експериментальна група		
	мотиваційний	когнітивний	діяльнісний	мотиваційний,	когнітивний	діяльнісний
Низький рівень	25	20	26	22	20	19
Середній рівень	41	46	39	41	37	41
Високий рівень	34	34	35	37	43	40

Після повторного контрольного експерименту ми діагностували підвищення рівня розвитку ігрової компетентності. Дошкільники експериментальної групи виявили вміння організовувати ігру

діяльність, виконувати правила гри, а також вдосконалювати їх. Діти експериментальної групи зацікавлено ставляться до дидактичних та рухливих ігор, вміють використовувати іграшки за призначенням та використовувати замітники чи певні. Уміють залучати та приймати до спільних ігор, сформованість рольових способів поведінки; розуміють, як використовувати предметно-ігрове середовище для гри. У дошкільників розвивається здатність до повторення і реалізації задуму, який, будучи на перших порах спонтанним, з часом постає як свідомо задумана тема, реалізуючи яку, діти не просто механічно копіюють дії дорослих, а відтворюють почуття, переживання, наснажують їх особистісним смислом. У грі вони активізують, розвивають свої мовленнєві можливості, а завдяки різноманітним виражальним мовним засобом їхня гра стає змістовнішою, яскравішою. У дошкільників формується здатність відокремлювати конкретну річ від способу її використання, предмет від його назви. Однак у грі замінені і перейменовані можуть бути лише ті предмети, які передбачають ігрову дію, відповідний жест. Діти самостійно виготовляють іграшки, стараючись, щоб вони були максимально подібними на реальні предмети.

Активне залучення педагогічного потенціалу батьків до процесу формування та розвитку ігрової компетентності дошкільників, сприяє розвитку у дітей інтересу до гри, навичок розгортання сюжету гри, умінню дитини приймати ігрові правила і дотримуватися їх; використовувати іграшки, предмети-замітники та різні матеріали відповідно до змісту гри; вміє налагоджувати партнерські взаємини

Висновки. Унаслідок проведеного формувального експерименту констатуємо динаміку кількісних змін у експериментальній групі: збільшення кількості дітей із високим рівнем когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів. Якісний аналіз результатів доводить, що залучення батьків до формування ігрової компетентності сприяє розвитку уміння організовувати ігрову діяльність, виконувати правила гри, а також вдосконалювати їх. Діти експериментальної групи зацікавлено ставляться до дидактичних та рухливих ігор, вміють використовувати іграшки за призначенням та використовувати замітники чи певні. Уміють залучати та приймати до спільних ігор, сформованість рольових способів поведінки; розуміють, як використовувати предметно-ігрове середовище для гри.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А.К. Дидактичні ігри в дитячому садку: посібник для вихователів дитячого саду. Київ: Освіта, 2005. 148 с.
2. Год Б. В. Дитячі ігри : (від Античності до початку ранньомодерного часу) ; Полтав. нац. пед. ун-т ім. В.Г. Ко-роленка. Полтава : ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2015. 182 с

3. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упорядник : О.Г.Косенчук. – Харків :»Ранок». 2021. 240с.
4. Максимів Н.П. Педагогічні умови формування гуманних взаємин в ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2022. № 5 (105) С. 117-122.
5. Михальська С. А. Вплив сім'ї на формування особистості дитини. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки*. 2014. № 21. С. 22-28.
6. Піроженко Т., Корнєєва О. Гра дитини. Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*, 2021. № 5. С. 3-13.
7. Савчук О. Гра-стратегія: формуємо соціальний досвід дошкільнят. *Дошкільне виховання*, 2016. № 12. С. 20-22.
8. Шуть М. М. Гра як фундаментальна технологія виховання людини. *Вихователь-методист*. 2010. № 5 (травень). С. 11-16.

УДК 373.2.011.3-051:[37.035:316.62:364.63

Кольвах К.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н, доц. **Ковалевська Н.В.**

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ У СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті розглянуто сутність поняття «булінг», «профілактика булінгу». Визначено причини булінгу. Розроблено педагогічні умови попередження булінгу у середовищі сучасного закладу дошкільної освіти.*

***Ключові слова:** булінг, педагогічна умова, профілактика булінгу, стигматизація, дошкільний вік.*

Постановка проблеми. Останнім часом серед молоді у міжособистісних відносинах спостерігається безліч негативних явищ (конфліктність, агресивність, жорстокість), які починають проявлятися ще в закладі дошкільної освіти. Поведінку дітей, пов'язану з насильством, називали цькуванням, травлею, знущанням. Проблема булінгу сьогодні викликає все більшу стурбованість громадськості і вимагає вивчення в тому числі в рамках соціологічних досліджень в зв'язку з поширеністю даного явища і його небезпекою для фізичного і психічного здоров'я людей, та створює негативну тенденцію у всьому суспільстві. При цьому багато жертв цькування просто замовчують про те, що відбувається, освітні заклади не надають розголосу подібні конфлікти, прагнучи зберегти свою репутацію, і випадки булінгу замовчуються, а особи, які не отримують опору в своїх агресивних діях починають відчувати більшу силу в собі і безкарність. Ця проблема в закладах освіти є достатньо актуальною в сучасних наукових дослідженнях. Це пояснюється тим, що науковці